

VIP alueellinen Kick off -päivä Kuopiossa 4.5.2018 Pienryhmätyöskentely

Moniammatillisen yhteistyön onnistuminen

Yksilön kannalta

- salassapitosäädösten tunteminen ja tulkinta selkeäksi erityisesti näkökulmasta, mitä tarkoittaa ”koulunkäynnin kannalta välttämätön tieto siirrettävä”, tiedonsiirto sujuvaksi
- milloin kutsutaan asiantuntijaporukka koolle, ketä kutsutaan koolle, mikä on konsultaation mahdollisuus, pienten kuntien konsultaatiotarve
- ”nopean toiminnan joukot”
- pelisäännöt ja toimenkuva, ”hoitopolku” selkeäksi
- koulukohtaisen yhteisöllisen moniammatillisen työn osaaminen, jotta yksilöllinen oppilashuolto onnistu, kaikki tietää mitä tulee tehdä ja miten toimia
- asiakaan osallisuus ja toimijuus huomioitava, ei jargonia tai epäselvää kieltä vaikka ammattilaiset toimivatkin, asiakas / perhe / oppilas huomioitava kaikissa vaiheissa
- Huomio: palveluohjaus toimii autismikirjon, vaikeasti kehitysvammaisten tukemisen asioissa, mutta ei muussa vaativan erityisen tuen oppilaiden tilanteissa → kenen tehtävänä olisi toimia samanlaisena palveluohjaajana psyykkisesti oirehtivien lasten ja nuorten kanssa?
- koordinaatio tarvitaan, kuka johtamaan moniammatillista yhteistyötä, kuka päättää, että esim. sosiaalityöntekijä ”saa” tulla tekemään ennaltaehkäisevää työtä oppilaitokseen
- monialainen arviointi varhaisessa vaiheessa, kaikille opettajille lisä tietoa siitä, miten asioihin puututaan varhaisessa vaiheessa
- vaativan erityisen tuen oppilaat yleisopetuksessa, tuen tarve on vaativaa myös yleisessä tuessa esim. sairaalaopetusjakson jälkeen
- konsultaatiopalvelu saatavilla kaikille, koska sairaalaopetuksen resurssi ei riitä, e-konsultaatio (vrt. e-kollega Lapissa)
- luopuminen omasta ja dialogi yhteisestä toiminnasta

Yhteisön kannalta

- Selkeä malli kouluun yhteisöllisen oppilashuollon toimenpiteiden toteuttamiseksi

6. Täydennys- ja lisäkoulutus

- kaikessa opettajakoulutuksessa luotava pohja koulutuksellisesti, jolloin täydennys- ja lisäkoulutuksen tarve, oppilaiden tuen tarvekin saattaa vähentyä, paineet pienryhmiin, erityisen tukeen mahdollisesti vähenee
- miten saadaan suunnitelmallisuus ja kaikkia osallistava järjestelmä, ns. opettajan henkilökohtainen osaamissuunnitelma?
  - opettajan ammattiuran aikana tapahtuva osaamisen kehittäminen, täydennyskoulutus,

- täydennyskoulutusten sisältöjä:
  - mitkä asiat generoivat, lisäävät ongelmien syntymistä, miten ennaltaehkäistään, miten luodaan pedagogista hyvinvointia, hyvinvointia lisäävää toimintakulttuuria
  - mitä tehdä silloin, kun ongelmat ovat syntyneet
  - sosiaalisten- ja tunnetaitojen haasteet, oppilaan ja perheen kohtaaminen, varhaiskasvatus huomioitava, otettava mukaan koulutuskokonaisuuteen
  - lainsäädännöllistä koulutusta lisää, alkaen lapsen oikeudesta, yhdenvertaisuus, varhaiskasvatuslaki, perusopetuslaki, oppilas- ja opiskelijahuoltolaki
  - vahvuusperustainen arviointi, tukitoimien pohdinta tätä kautta
  - oppilashuollon ohjausryhmän/hyvinvointiryhmän koulutusta (=kuntien hyvinvointityön johtavien toimijoiden), jos tämä toimisi hyvin, olisi monet asiat paremmin kunnissa
  - maahanmuuttajataustaisten lasten kanssa toimiville koulutusta
- vaativat erityistä tukea antavat tahot antavat konsultaatiota, aina ei ole tarkoituksenmukaista oppilaan siirtyä Elmeri-kouluihin, sairaalakouluihin
- voisiko tutkimuksella saada tietoa, miksi psykososiaalisten pulmien määrä on kasvanut, tätä kautta kehittää palveluja, koulutusta jne?
- keskushallinnon, aluehallinnon ja paikallisten toimijoiden yhteistyön sujuminen on tärkeää, jotta lakien, linjausten ja toimintamallien ”valuminen” kuntiin perustasolle olisi sujuvaa

Perusopetuksen järjestäminen koulun ulkopuolelle sijoitetuille lapsille

Aloitimme työskentelyn miettimällä mitä pulmia on sijoitetun lapsen koulunkäynnissä.

- tiedonkulku
- salassapito
- roolien kirkastaminen
- leimaaminen/ yksinäisyys
- vaihtuvuus
- monialaiset palaverit

Puhuimme, että koulun pitäisi muuttua eikä oppilaan koulun lapsen mukana. Lisäksi resursointia pitäisi olla riittävästi, jotta esim. siirtymätilanteet onnistuvat.

Matti puhuu, että joka koulussa on oma opsi ja tämä aiheuttaa ongelmia. Aineet käydään eri järjestyksessä. Lisäksi tiedonsaanti on ongelmaista ja HOJKS- suunnitelmat raahaa perässä. Una puhuu, että tämä on myös hänen työssään ongelma. Tämä asia työllistää monia työntekijöitä. Lisäksi sijoitetuttujen lasten tiedot tulevat nopeasti sekä puutteellisilla tiedoilla. Tuija kertoo, että sijoitukseen tulevien tiedot saattavat olla

puutteelliset. Sijaisvanhempana hän olettaa, että viranomaiset keskustelevat keskenään. Tuija miettii, että voisiko sopia mitkä asiat kaikki hoitaisivat. Tuija miettii myös sitä, että lapselle koulu hässäkkä voi kaiken keskellä olla hyvin vähäinen ja ihmissuhteiden luominen on todella tärkeitä. Turvalliset ihmissuhteet ovat tärkeitä ja ne jäivät mieleen.

Una miettii, että on tärkeää milloin koulusta puhutaan ja kenelle. Asiakaspalaverissa asia saatetaan puhua todella monen ihmisen kanssa. Nuoren etu on, että opettaja on oman alan ammattilaisena kertomassa asiasta. Puhuttu, että lapsen kannalta olisi opettajan läsnäolo todella tärkeää.

Sisukas- hankkeesta(www.sijoitettulapsikoulussa.fi) puhuttiin; Mallin mukaan lapsen tullessa hänen ympärille kootaan porukka ja palaverissa käydään läpi jokaisen rooli sekä tehtävät. Tutkimusten ym. jälkeen tehdään lapselle oppimissuunnitelma ja sitä tarkastellaan kolmen kuukauden välein. Tutkimus ja malli ovat saatavilla. Lapsesta on tärkeää olla kertomassa oma näkökulma jokaisessa vaiheessa. Kerttu puhuu, että unelma olisi saada kaikki tiedot ajantasaisesti. Käytännössä tilanne on toinen ja maksusitoumuksen saaminen on hankalaa.

Sos.työntekijä puhuu, että sos.työntekijöiden vaihtuvuus on suuri. Asiat eivät saa jäädä kiinni maksusitoumuksista ja lasten pitää olla samanarvoisessa asemassa. Hän korosti, että opettajan läsnä olo on tärkeää. Opettaja elää nuoren kanssa arkea. Sijoittajana mukaan kulmakiviä on; salassapito, tiedonkulku, epäselvä työnjako. Puhuttu, että lasten ongelmat ovat monialaisia ja vaatii erilaisia ratkaisuja.

Puhuttu, että sos.työntekijöillä on oikeus ja velvollisuus vaatia lapselle hoitoa sekä asioiden hoitoa. Kunnilla on hyvin erilaisia perusteita myöntää maksusitoumuksia.

Parannusehdotuksia;

- Asiantuntijoiden käyttö esim. kiintymyssuhteen asiantuntijana ja opetuksen asiantuntijoina. Asiantuntijat olisivat liikkuvia. Puhuttu, että erillinen tiimi tarvitsee lapsen tiedot
- aikuiset voisivat lopettaa kiireen sekä pysähtyä asioiden ääreen sekä arvioida lapsen kunto. Koulu eheyttää lasta paljon.
- verkostoituminen opetuksen suhteen tällä alueella, jotta esim. opetusmenetelmiä voidaan jakaa.
- Tiedonsiirto eli mitä saa siirtää: TARVITTAVAN TIEDON SAA SIIRTÄÄ! Mikä on olennainen tieto.
- Viime vuonna on OKM on ohjeistanut kuntia sekä sijaishuolto paikkoja opetuksen järjestämisestä. Kukaan ei tiennyt tästä mitään!!!
- Kiintymiskeskeinen luokka haastavasti käyttäytyville lapsille, missä henkilökunta osaa kohdata lapsen ja hänen erityiset haasteet.
- Lapset pitää voimavarojen sallittua saattaa normaaliin luokkaan, esim. vähitellen. Lapsia ei voi kuitenkaan väkisin työntää, mikäli lapsi ei ole itse tähän valmis. Lisäksi verkoston pitää olla asiasta yhtä mieltä.
- kuunnella kokemusnuoria, jotta saataisiin heiltä heidän kokemukset; risut ja ruusut
- Luottamus toisen toimijan toimintaan.

- vaikka olisi kuinka hieno järjestelmä, niin kaikkia ei saada kuitenkaan tuettua
- tärkeää on puhua asiat arki kielellä, jota kaikki ymmärtää.
- Vanhempien mukaan saaminen on todella tärkeää. Vanhemmat useasti kokevat olevansa alakynnessä lapsen asioiden suhteen.
- Puhua arvostavasti lapselle ja lapsen kautta.
- Yksi muistio yhdestä palaverista.

Sijasiperheillä on haastetta mitä tietoja he saavat kertoa koululle. Käyty keskustelua salassapidosta ja siitä kuinka sen taakse mennään. Opettajalla on oikeus tietää asiat, mitkä vaikuttaa lapsen koulun käyntiin. Opettaja saa tietoa, miten kohdata ja työskennellä lapsen kanssa.

Puhuttu kahdesta erilaisesta mallista; Koulu on joko järjestetty laitokseen ja toisessa käydään ns. normaalissa koulussa. Useasti sijaishuollon sisällä olevassa koulussa asiat onnistuu sekä tiedon siirtyä. Ns. normaalissa koulussa tämä on haastavampaa.

Kun puhutaan vaativan erityistuen tarpeesta koulussa, niin onko inklusio aina ratkaisu. Puhuttu, että se ei ole ratkaisu ja se voi traumatisoida lisää. Puhuttu, että ei myöskään ratkaisu laittaa lasta ohjaajan kanssa kouluun. Tarkoituksena ei ole kuitenkaan leimata. Puhuttu, että yhteisöllisyys on jokaisen oma kokemus. Puhuttu myös siitä, että koulunkäynti on vain osan sijoitetun lapsen ongelma. Käyty keskustelua esimerkkien kautta, että iso koulu ei ole aina ratkaisu.

Sijoitetun lapsen henkinen kasvu voi olla paljon jäljessä. Sen takia pitää mahdollistaa lapselle turvalliset aikuiset. Oppiminen tapahtuu, kun on oikea aika. Pysähtyminen on ensi arvoisen tärkeää ja suunnitelmien tarkastaminen.

On tehty tutkimus kuinka sijaishuollossa olevien lapsien koulu on järjestetty. Puhuttu myös sijoituksen syistä.

Psyykkisesti oireilevat lapset/nuoret

1. Lapset, jotka eivät käy koulua, syrjäytyminen, koulupudokkuus
  - Yhteistyön alkaessa/huolen herätessä, selvitetään kaikki tahot, ketkä mukana lapsen asioissa jo on, mitä tarvittaisiin lisää, ketä tarvittaisiin mukaan. Alussa sovitaan vetovastuu, tiedonsiirtoluvat kuntoon. Sovitaan, kuka ottaa kopin lapsen asioista, vie asioita eteenpäin. Onko vanhempi kykenevä siihen? Esimerkiksi nimetään henkilö siihen, kehen vanhempi voi aina ottaa yhteyttä. Tämä henkilö pitäisi myös aktiivisesti yhteyttä perheeseen, yhteistyötahoihin. Valmis "checklist" olemassa, minkä pohjalta asiaa lähdettäisiin hoitamaan. Minne otetaan yhteyttä, mistä saadaan apua/tietoa miten toimia eteenpäin tilanteessa. Esim kouluilla olisi oma "checklist" minkä mukaan he voivat lähteä toimimaan huolen herätessä.
  - Vaitiolovelvollisuudet haasteena. Mitkä asiat ovat keskeistä tietää lapsen asioista suhteessa koulunkäyntiin, oppimiseen jne. Nämä asiat pitäisi saada sujuvasti siirtää koululle. Tiedonsiirron lupa/helppous yhteistyötahoille. Esimerkiksi lapsen traumataustan kertominen koululle, jolloin koulu osaa toimia/suhteutua oikealla tavalla lapsen ja perheen tilanteeseen.

- Kouluille oma sosiaalityöntekijä, joka ottaa hoitaakseen kouluista tulevia huolia oppilaista. Näin lastensuojelu saataisiin nopeasti mukaan kun huoli herää
  - Kouluista laajan palvelun keskuksia, joissa paljon eri ammattilaisia toimisi samassa paikassa. Ennaltaehkäisevää, nopeaa puuttumista, jalkautuvaa työtä.
2. Varhainen tuki, varhainen puuttuminen, nopea apu psyykkisesti oireileville lapsille/nuorille
- Psyykkisen puolen osaamista kouluihin esim psykiatrinen sairaanhoitaja. Näkisi miten lapsi toimii kouluympäristössä, tietoa saataisiin jo alkuvaiheessa koulunkäynnin haasteista terveydenhuollon ammattilaisen näkökulmasta.
  - Psyykkisesti oireilevan nuoren integrointi isoon ryhmään on haastavaa. Onko joskus jopa mahdotonta? Onko integraatio kaikille oppilaille paras ratkaisu? Haittaako liikaa muuta ryhmää?
  - Etäyhteyksratkaisu opetuksessa niille, jotka eivät väliaikaisesti pysty olemaan koulussa. Eivät putoaisi keltasta.
  - Opetuksen järjestäminen joustavasti esim. Lastensuojelun sijaishuoltoyksikössä koulun johdolla, koulun ohjeiden mukaisesti.
  - Haasteena organisaatorajat, rahat ja resurssit tiukilla
3. Lasten ja nuorten terapiat/hoitojaksot haastavia saada
- Yhteiset palaverit kaikkien toimijoiden kanssa, ei erillisiä palavereja, jotta tieto olisi kaikkien toimijoiden saatavilla heti huolen herättyä.
  - Matalan kynnyksen yhteistyömahdollisuus esim lastenpsykiatriaan, joka pystyy antamaan apua ja tukea lapselle. Ei välttämättä terapia-apua, mutta muuta apua/tukea kouluihin jne. Terapiat saattavat toteutua kuukauden välein, apua tarvittaisiin varmasti aiemmin haastavassa tilanteessa olevalle lapselle. Psykiatrisen puolen osaamisen/tiedon ja taidon tuominen lapsen arkiympäristöihin henkilökunnalle työkaluiksi. Konsultaatiopuhelin?
  - Koulunkäynnin ohjaajien ohjaaminen, tukeminen, kouluttaminen, heille työkaluja kohdata haastavia lapsia ja nuoria. Kohdennettua koulutusta koulunkäynnin ohjaajille kohdata vaativan erityisen tuen nuoria.

Vip verkostolle terveisiä:

Voisiko yhteisiä työntekijöitä saada palkattua kouluihin? Sosiaalipuolen ja terveydenhuollon puolen osaajia kouluihin? Psykiatrisia sairaanhoitajia, sosiaalityöntekijöitä, sosionomeja, tms. varhaisen puuttumisen tueksi?

NIVELVAIHE

Tuen kolmiportaisuus

- erilaiset tulkinnat eri paikkakunnilla

- muuttotilanteissa saattaen vaihtaminen, jotta tuen taso säilyisi

- miksi VASUt eivät siirry ? - rakenteelliset ongelmat syövät hyvää tietoa - eli tulee muokata järjestelmät siten, että tieto siirtyy eikä jää bittiavaruuteen

- tietojärjestelmä, joka tukee tarpeellisen tiedon siirtymistä eri hallintokuntien työntekijöiden välillä? Mitkä raja-aidat ovat tarpeellisia tietojärjestelmissä? Tietojärjestelmien muokkaaminen yhden luukun malliksi.

Varhaiskasvatuksesta perusopetukseen

- yhtenäiset käsitteet ja käsitykset
- omat polkumallit nivelvaiheissa sekä lapsille ja aikuisille

Alakoulu-yläkoulu

- vastaanottava opettaja kantaa vastuunsa oppilaantuntemuksen kartuttamisessa nivelvaiheessa eli osallistuu tiedonsiirtopalaveriin ja tutustuu oppilaiden taustapapereihin
- tehostetun tuen ja erityisen tuen oppilaiden siirtopalaveri syyskuussa, jossa oppilas, huoltaja ja lähettävä opettaja on mukana
- alakoulun toimijat jalkautuu yläkoululle ja päinvastoin
-

Yläkoulusta lukioon/ammattilliseen koulutukseen

- psyykkisesti oireilevien nuorten siirtoprosessi alkuun ajoissa, viimeistään 9. Luokan keväällä
- psyykkisesti hauraiden oppilaiden opinto-ohjaus ja tiedon siirto saattaen vaihtaen - tutustuminen uuteen kouluun ohjatusti - kuka voisi olla se henkilö, joka tekee 9. Luokan kevään ja toisen asteen ensimmäisen syksyn oppilaan saattamista
- yläkoulun opettaja / luokanvalvoja / opo / erityisopettaja ottaa yhteyttä vielä seuraavana syksynä - oppilaalle turvallisuuden tunnetta,

Kesken lukuvuoden muuttavat

- avoin tiedonsiirto, etenkin silloin kun huostaanotettu
- suuret toiveet lape-hankkeelle - hyvän yhteistyön malleja

1. Lastenpsykiatrian jalkautuminen sinne missä lapset ovat (päiväkodit, ala-yläkoulut)

- Kys:n lastenpsykiatrian KOTA (koti- ja akuutti)työryhmä jalkautuikin jo kuntiin, todettu hyväksi käytännöksi
- lapsen verkostopalaverit yleensä n.yksi-kaksi kertaa vuodessa, siellä on hyvä sopia struktuuri, mihin erikoissairaanhoidossa otetaan yhteys/soitetaan, kun lapsen tilanne muuttuu esim. suora yhteydenotto mahdollisuus hoitavaan lääkäriin
- videoneuvottelut; kotipaikkakunnalla vanhemmat ja verkosto, mahdollistaa useamman osallistumisen ja tiedon siirron suoraan omalle asianosaisille
- ecap hankkeen myötä terveydenhuollon henkilöstö on voinut varata konsultaatioaikoja erikoissairaanhoidosta, toivottaisiin että jatkossa sivistyspuolen työntekijöillä sama mahdollisuus
- koulujen olisi mahdollista palkata psykiatrisia sairaanhoitajia ja/tai sosiaalityöntekijöitä
- todettiin kuitenkin, että lisää aikuisten määrä luokassa ei ole aina ratkaisu pulmiin
- osastojakso ei välttämättä tuo helpotusta lapsen tilanteeseen, ohjausta arkeen tarvitaan
- vanhemmuuden tukeminen riittävän aikaisin, perusterveydenhuoltoon/neuvolaan resurssit kuntoon
- neuvolatiimien, neuvolapsykologien tuki jo äitiys- ja lastenneuvolasta tukee perheitä ja ennaltaehkäisee ongelmien syntymistä
- lastensuojelun mukaan ottaminen aikaisemmin, ei pitäisi olla liian isoa kynnystä ilmoituksen tekemiseen
- tiedonsiirto voi olla hankalaa sisote toimijoiden välillä, salassapitosäädökset. Vanhemmat aina mukana lasta koskevissa asioissa → rakentaa luottamusta ja tietoa on helpompi siirtää

2. Miten koulunkäyntikyky käytännössä kunnan tasolla arvioidaan

- monialainen arviointi lapsen koulukuntoisuudesta, terveydenhuollon ammattilainen mukaan (esim. kuraattori tai terveydenhoitaja) silloin kun tilanne on akuutti. Kun lääkäri arvioi vastaanotolla lapsen kuntoa, tilanne voi olla jo aivan toinen
- paras ratkaisu olisi, että lapsi voisi olla koulussa, jos ryhmässä olo ei onnistu, pystyttäisiin irrottamaan aikuinen hänelle lähitueksi
- täydennyskoulutusta
  - ✓ yhteistä koulutusta sisote toimijoille
  - ✓ opettajuuden vahvistamista (opettajat voivat olla arkoja tekemään ratkaisuja)
  - ✓ miten otat erilaiset oppilaat vastaan
- todettiin, että lääkityksellä voi auttaa vain rajallisen määrän asioita lapsi tarvitsee ennen kaikkea vanhempaa ja aikuista!!
- huomasimme käytännössä, miten työskentely helpottui kun siirryimme isosta tilasta sivummalle ja puheensorinameteli vaimeni → opetustilojen merkitys, rakenteelliset joustavat ratkaisut luokkien kanssa

7. Konsultaatio

Todettiin yhteisessä keskustelussa, että eri kouluissa/kunnissa tarvitaan monenlaista konsultaatiota

hallinnollinen konsultaatio päätösten tekemiseen/päätösten yhdenmukaistamiseksi Pedagoginen konsultaatio luokissa tapahtuvaan työhön Spesiaalit oireyhtymät tarvitsevat myös omaa konsultaatiota Ammatillisen konsultaation tarve, toimintakulttuurin avaamista ja kehittämistä interventiojaksot konsultoivilta erityisopettajilta luokille (esim. Art) > suuri kysyntä vaatii lisää konsultoivia erityisopettajia

tiedon levittäminen laajasti olemassa olevista konsultaatiomahdollisuuksista esim. tarjolla olevista sähköisistä konsultaatiomahdollisuuksista Palveluohjaus on myös konsultointia eli koulussa on erilaisia toimijoita, jotka voivat tukea perhettä esim. Sosionomit, kasvatusohjaajat

sähköinen konsultaatio nähdään toimivaksi työtavaksi monissa konsultaation tarpeissa Valteri-koulujen hyödyntäminen, yhteinen konsultaatio kunnan toimijoiden kanssa, yhteistyön edelleen vahvistaminen matalan kynnyksen konsultaatioon kannustaminen paikallisten verkostojen luominen esim. naapurikunnat Lape-keskusten erityispedagogisen osaamisen jakaminen nopean konsultaation takaaminen yksilökohtaisissa tapauksissa Hoidon ja konsultoitavien erityisopettajien yhteistyön kehittäminen, monialainen yhteistyö Yhteystietopankki alueen osaajista